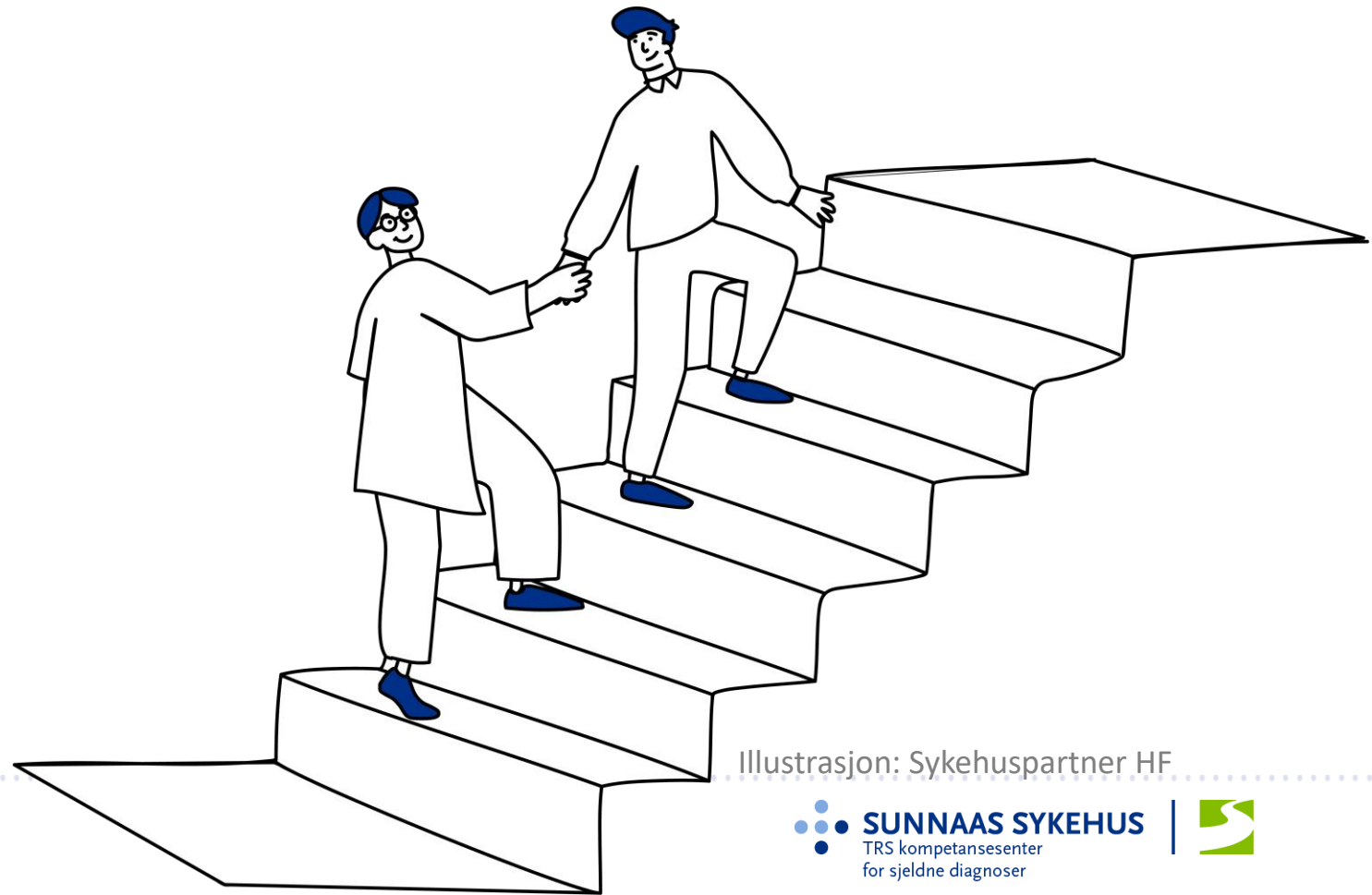

14.11.2024

Å bli gammel med en sjelden diagnose i et psykologisk perspektiv

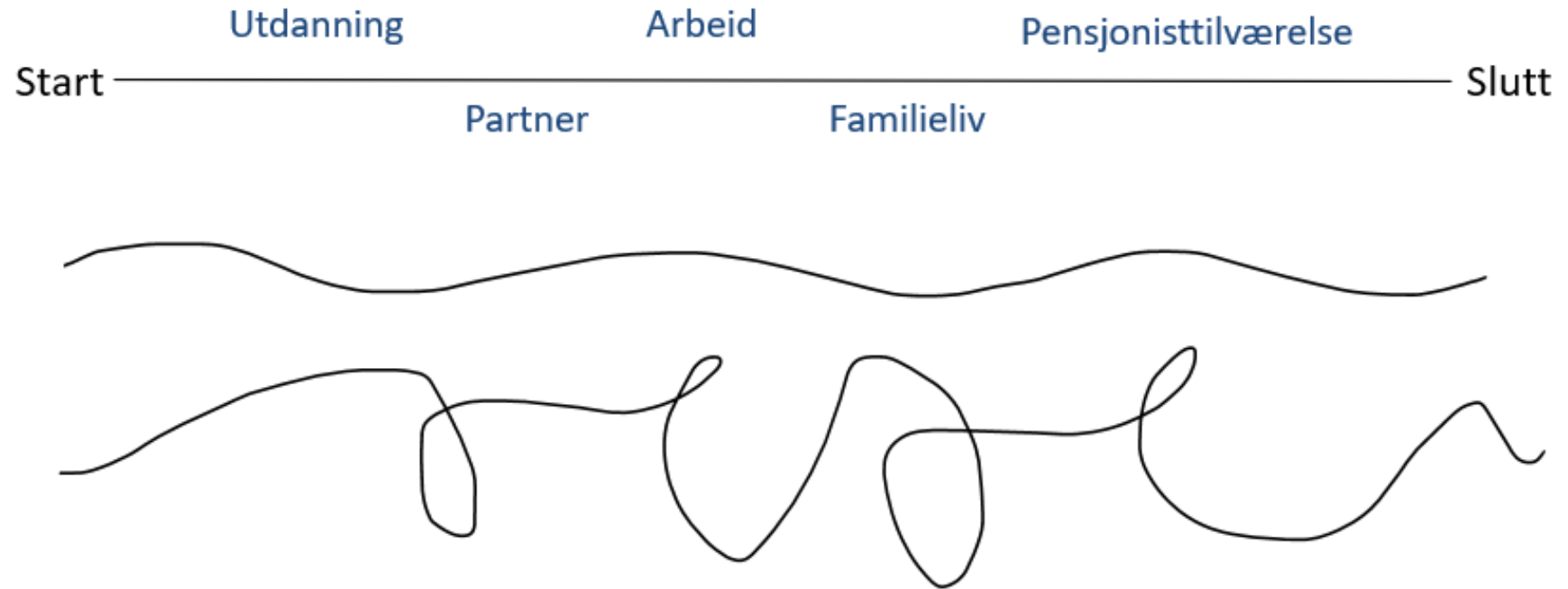
Karina Heldal og Elisabeth Fagereng

Psykologer ved TRS

Illustrasjon: Sykehuspartner HF

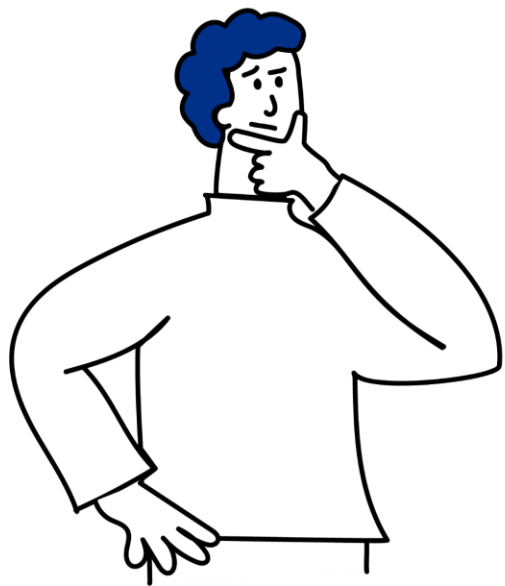
Expectations vs. reality

«Det er større svingninger...» (mann med Marfans)

Hva er utfordrende med å bli eldre?

Illustrasjon: Sykehuspartner HF

Dere svarte..

- Slitenhet
- Tar lenger tid å hente seg inn
- Mer smerter
- Stivhet
- Mindre spretten
- Dårligere søvn
- Svimmelhet
- Nedsatt balanse

- Nedsatt gangfunksjon
- Mindre tid igjen
- Bruker mer tid på alt
- Mer krevende å følge opp helsen
- Be om hjelp
- Identitet og sosiale roller

- Redd
- Vanskelig å akseptere
- Fremtidsbekymringer
  - Mer avhengig av hjelpeapparatet
- Dårligere syn
- Dårligere hørsel

Endringer forbundet med det å bli eldre med en sjelden diagnose

- I tillegg til aldersrelaterte funksjonsendringer, opplever mange også forverring av diagnosespesifikke plager
  - Fatigue
  - Smerter
  - Muskel- og leddplager
  - Funksjonstap
- Overgang fra yrkesaktiv til å stå utenfor arbeidslivet

Konsekvenser av endringer: sosialt

- Sosial deltagelse
- Sosialt nettverk
- Rolleendring i relasjoner og kommunikasjon

- Deres erfaringer?

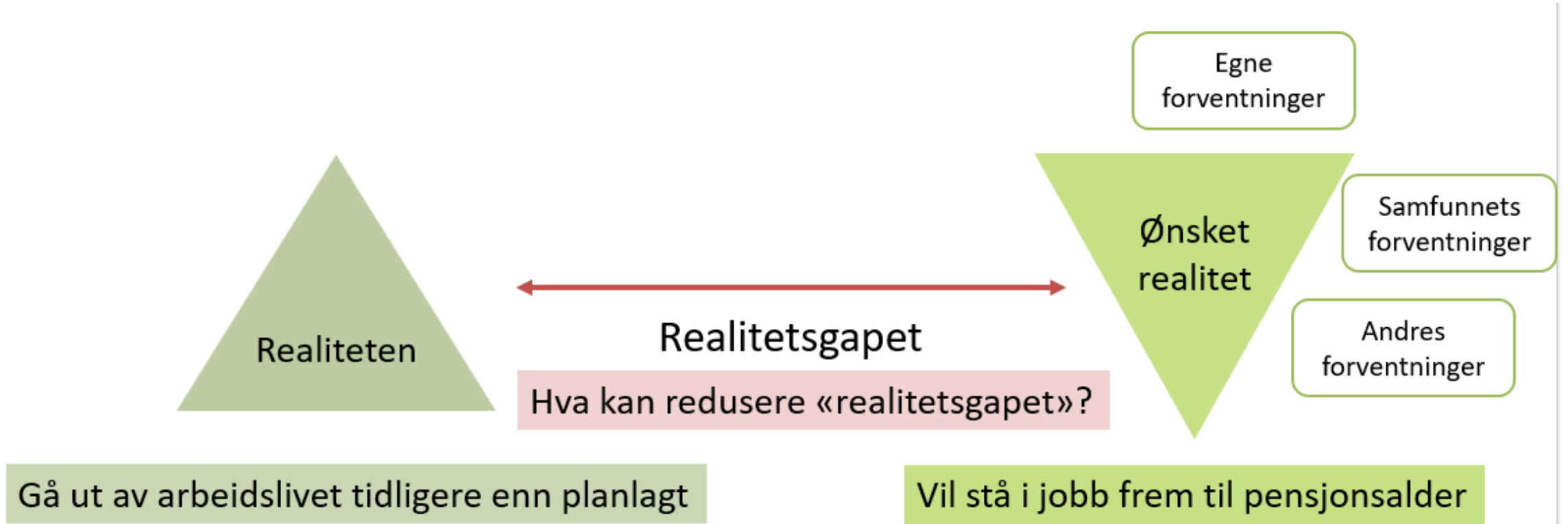
Konsekvenser av endringer: identitet og selvfølelse

- Utenfor arbeidslivet: Hvem er jeg nå?
  - Følelse av å ikke strekke til og mestre på ulike arenaer
  - Avhengighet av andre
-
- Deres erfaringer? Andre konsekvenser?

Illustrasjon: Sykehuspartner HF

Tilpasning etter endret funksjon

Middelaldrende og eldre med ryggmargsbrokk

I 2017 og 2021 undersøkte TRS fysisk og psykisk funksjon blant middelaldrende og eldre med ryggmargsbrokk i Norge

I løpet av fire år opplevde flere en forverring av fysiske helseplager

- Smerter
- Nedsatt gangfunksjon
- Tretthet

Forekomsten av psykiske helseplager var relativt stabil fra 2017 til 2021

Eldre poliooverlevende

En studie undersøkte hvordan 1155 norske poliooverlevende over 65 år opplevde sin egen fysiske og psykiske helse

- 59% rapporterte å være tilfreds med sin fysiske helse, mens 87% oppga å være tilfreds med sin psykiske helse
- Tro på egen mestringsevne og ressurser, samt tidligere behandlingserfaringer var direkte relatert til psykisk helse

Studien konkluderer at gruppen er **psykologisk robuste** → langvarig tilpasning og erfaringer gir strategier for å takle fysiske og psykiske utfordringer

Tilpasning og mestring

Resiliens – psykologisk motstandsdyktighet

- Optimisme
- Positivt selvbilde
- Pågangsmot
- Tro på egne evner og ressurser
- Opplevelse av kontroll og påvirkningskraft
- Tidligere erfaringer
- Sosial støtte

Tilpasning og mestring 2

Emosjonsorientert mestring:

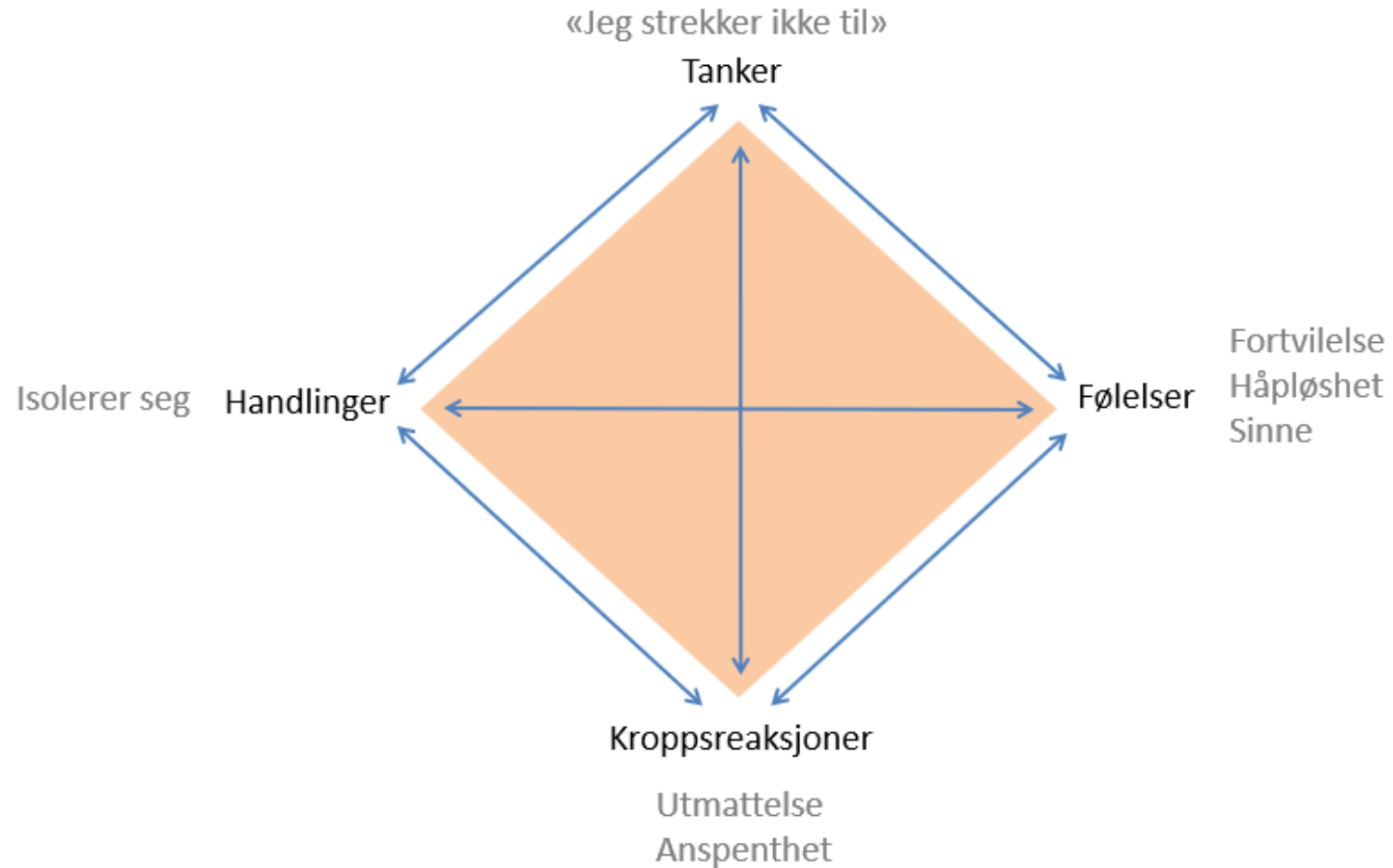
- Endre følelsene sine eller tenke annerledes
- Eks: «det er så mange som har det verre», eller ”jeg tar en dag av gangen»
- Eks: meditasjon, terapeutisk skriving, se på situasjonen fra et annet perspektiv, kjenne på og snakke om følelsene med andre.

Problemorientert mestring:

- Praktisk tilnærming til problemet
- Aktiv leting etter muligheter og løsninger.
- Eks: lære nye ferdigheter, lage en handlingsplan, søke råd, hjelpemiddel

Hva fremmer god mestring?

Bli bevisst på tankene våre

Hva fremmer god mestring?

Fysisk aktivitet

Biologiske faktorer

Signalstoffer i hjernen som har betydning på humøret vårt

Reduserer kortisolnivå og demper stress

Psykologiske faktorer

Mestringstro

Distraksjon mot negative tanker → oppmerksomt nærvær

Sosiale faktorer

Sosial interaksjoner

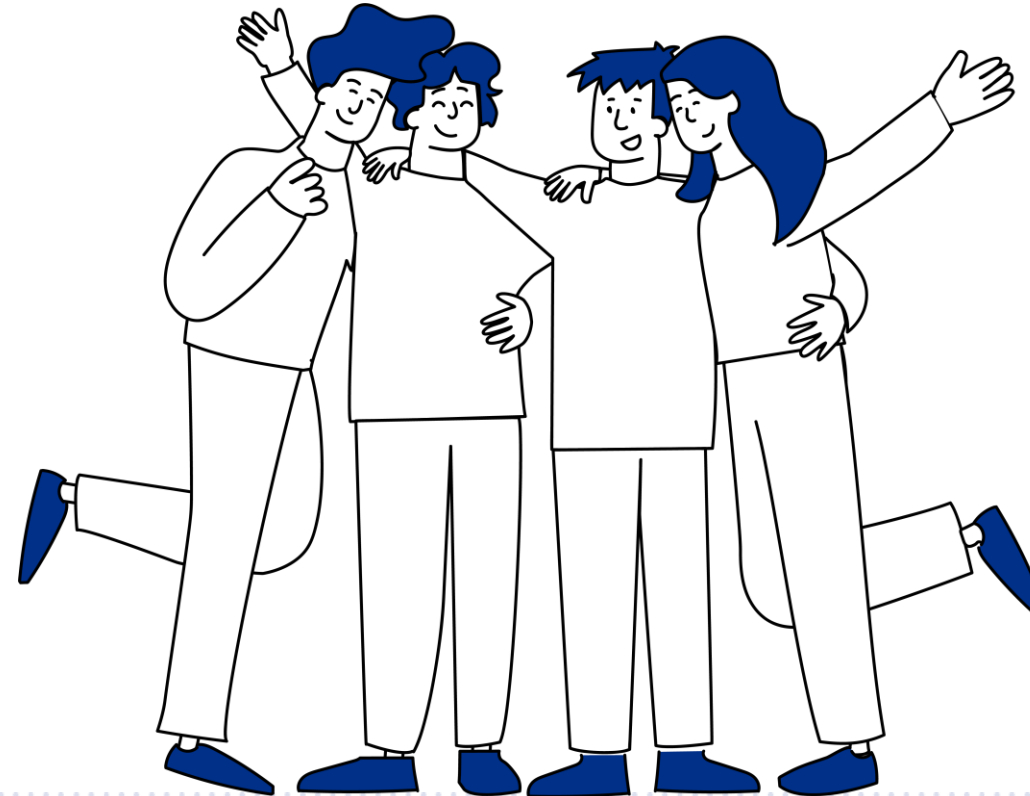
Styrke
vennskapsrelasjoner

Sosial støtte

Hva fremmer god mestring?

Gode relasjoner og sosialt fellesskap

- Sosial støtte og forebygger ensomhet
- Like viktig som fysisk aktivitet, kosthold og søvn
- Kvalitet fremfor kvantitet

Illustrasjon: Sykehuspartner HF

Hva fremmer god mestring?

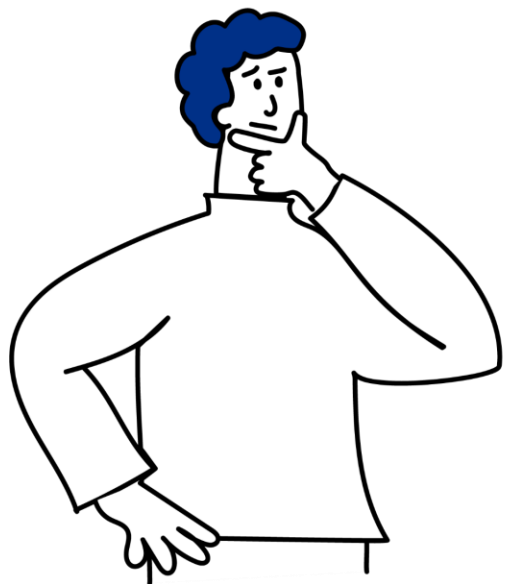
- Bruk av egne evner, talenter, opprettholdelse av interesser
- Meningsfulle og lystbetonte aktiviteter
- Oppsøk naturen!

- Hva er lystbetont for dere?

Illustrasjon: Sykehuspartner HF

Hva er et godt liv for deg?

Illustrasjon: Sykehuspartner HF

«Å bli eldre er å fortsette å være nyttig og verdifull, og la andre dra nytte av sin erfaring»

- Trond Haagensen

Takk for oppmerksomheten!

Spørsmål?

Lenke til kurssiden:

